

Magyar nyelv és irodalom

Helyi tanterv

5. évfolyam

A tantárgy célja az adott évfolyamon: Az 5. évfolyamon az anyanyelvi kultúra oktatásában alapvető cél az alsóbb évfolyamokon megalapozott szövegértés, szövegalkotás képességének továbbfejlesztése, újabb technikák, stratégiák megismerése és alkalmazása.

Kiemelt cél a tanulók szövegalkotási képességének fejlesztése: tudjanak fogalmazni különböző kommunikációs helyzeteknek megfelelő szóhasználatú és jelentésű szövegtípusokban, gyakorolják a szövegalkotást. Folyamatosan fejlődjenk íráskészségük, helyesírásuk.

Fontos cél, hogy a tanítási szakasz két éve (5-6. évfolyam) alatt megalapozó tudást szerezzenek anyanyelvükről, törekedjenek arra, hogy anyanyelvüket szóban és írásban színvonalasan, a szövegkörnyezetnek és korosztályuknak megfelelően használják. Továbbá fejlődjenk ki az igényük a pontos és szabatos nyelvhasználatra.

A tudatos nyelvhasználat alapja az anyanyelv ismerete, a grammatikai ismeretek szövegközpontú elsajátítása. Ezek birtokában lehetséges a nyelvhasználattal kapcsolatos gyakorlati képességek fejlesztése. A hagyományos grammatikaoktatást szövegbe ágyazottan, a szövegek értelmezésében, a szövegalkotásban érdemes elsajátítaniuk.

Az 5. évfolyam nyelvtanoktatása elsősorban a helyesírás tudatosítására, a szövegértésre, a hagyományos és digitális kommunikáció-fejlesztésre összpontosít, illetve a nyelvi rendszer megismerésének kezdeti szakaszára (hangok, szavak, szóelemek). A nyelvi oktatás középpontjában a szövegértés és a szövegalkotás tanítása áll.

A nyelvi rendszer megismerése és tudatosítása tovább folytatódik. Kitüntetett cél a magyar nyelv írásban és szóban történő helyes használatára való törekvés, továbbá a szövegértés és szövegalkotás gyakoroltatása.

Differenciálás:

- A differenciálás megtörténik a tanórákon a szakértői papírral rendelkező diákok, valamint a különösen tehetséges tanulók fejlesztésére.

Óraszámok és témák megoszlása

Témák	Új tananyag feldolgozása (óraszám)	Képességfejlesztés, összefoglalás, gyakorlás, ellenőrzés (óraszám)	Teljes óraszám	Kerettantervi órakeret
I. KOMMUNIKÁCIÓ	5	3 (+3 SZÉ,SZA)	11	6
II. HELYESÍRÁS, NYELVHELYESSÉG – JÁTÉKOSAN	7	3 (+2 SZÉ,SZA)	12	8
III. ÁLLANDÓSULT SZÓKAPCSOLATOK	4	2 (+2 SZÉ,SZA+1KT)	9	5
IV. NYELVI SZINTEK	17	9 (+1 SZÉ,SZA)	27	20
V. A SZAVAK HANGALAKJA ÉS JELENTÉSE	6	5 (+2 SZÉ,SZA)	13	6
Szövegértés és szövegalkotás a gyakorlatban (beépítve a fejezetekbe SZÉ,SZA jelzéssel)				7
Könyv- és könyvtárhasználat, a kultúra helyszínei (beépítve KT jelzéssel a III. fejezetbe)				2
Szabadon felhasználható órakeret – az intézmény saját döntése alapján, felzárkóztatásra, elmélyítésre, tehetséggondozásra				14

ÖSSZESEN	39	22 (+10 SZÉ, SZA +1KT)	72	68
----------	----	------------------------------	----	----

Fejlesztési célok:

- Az 5. évfolyamon az anyanyelvi kultúra oktatásában alapvető cél és feladat az alsóbb évfolyamokon megalapozott szövegértés, szövegalkotás képességének továbbfejlesztése, újabb technikák, stratégiák megismerése és alkalmazása.
- Kiemelt cél a tanulók szövegalkotási képességének fejlesztése: tudjanak fogalmazni különböző kommunikációs helyzeteknek megfelelő szóhasználatú és jelentésű szövegtípusokban, gyakorolják a szövegalkotást. Folyamatosan fejlődjék íráskészségük, helyesírásuk.
- Fontos cél, hogy a tanítási szakasz egy éve alatt megalapozó tudást szerezzenek anyanyelvükről, törekedjenek arra, hogy anyanyelvüket szóban és írásban színvonalasan, a szövegkörnyezetnek és korosztályuknak megfelelően használják. Továbbá fejlődjék ki az igényük a pontos és szabatos nyelvhasználatra.
- A tudatos nyelvhasználat alapja az anyanyelv ismerete, a grammatikai ismeretek szövegközpontú elsajátítása. Ezek birtokában lehetséges a nyelvhasználattal kapcsolatos gyakorlati képességek fejlesztése.
- A hagyományos grammatikaoktatást szövegbe ágyazottan, a szövegek értelmezésében, a szövegalkotásban érdemes elsajátítaniuk.
- Az 5. évfolyam nyelvtanoktatása elsősorban a helyesírás tudatosítására, a szövegértésre, a hagyományos és digitális kommunikáció-fejlesztésre összpontosít, illetve a nyelvi rendszer megismerésének kezdeti szakaszára (hangok, szavak, szóelemek).
- A nyelvi oktatás középpontjában a szövegértés és a szövegalkotás tanítása áll.
- A nyelvi rendszer megismerése és tudatosítása tovább folytatódik. Kitüntetett cél a magyar nyelv, írásban és szóban történő helyes használatára való törekvés, továbbá a szövegértés és szövegalkotás gyakoroltatása.

Magyar nyelv 5.

Témakör	A kommunikáció alapjai	Órakeret
Törzsanyag	A jelek világa A kommunikáció fogalma, tényezői A kommunikáció nem nyelvi jelei A kommunikációs kapcsolat Üdvözlés	6

Fejlesztési feladatok, ismeretek	Fogalmak
- A nyelvhasználati és a kommunikációs készség fejlesztése - A kommunikáció nem nyelvi jeleinek megismerése, alkalmazása és üzenetének felismerése a mindennapi beszédhelyzetekben - A nyelv zenei kifejezőeszközeinek megismerése, alkalmazása - A hallás utáni szövegértési készség fejlesztése - A szóbeli kifejezőkészség fejlesztése - Szerep- és drámajátékok gyakoroltatása - Aktív részvétel különböző kommunikációs helyzetekben - Az önálló véleményalkotás készségének fejlesztése	természetes jelek, mesterséges jelek, jelrendszerek, feladó, címzett, üzenet, kód, csatorna, beszédhelyzet, arcjáték, gesztusok, testhelyzet, külső megjelenés, térköz; hangsúly, hanglejtés, tempó, hangerő, szünet, csend; megszólítás, bemutatkozás, bemutatás, kérdés, kérés

- A jelek felismerése, elkülönítése, csoportosítása - A kommunikáció tényezőinek megismerése - A kommunikáció nem nyelvi jeleinek felismerése, alkalmazása - A kommunikációs kapcsolat illemszabályainak tudatosítása, alkalmazása	
---	--

Témakör	Helyesírás, nyelvhelyesség	Órakeret
Törzsanyag	Hang és betű, az ábécé Betűrend, elválasztás Helyesírásunk alapelvei: a kiejtés elve Helyesírásunk alapelvei: a szóelemzés elve Helyesírásunk alapelvei: a hagyomány elve Helyesírásunk alapelvei: az egyszerűsítés elve	8

Fejlesztési feladatok, ismeretek	Fogalmak
- Az alapvető helyesírási szabályok megismerése (kiejtés elve, szóelemzés elve, hagyomány elve, egyszerűsítés elve) - A megismert helyesírási esetek felismerése írott szövegekben, és tudatos alkalmazás a szövegalkotásban	hang és betű, ábécé, helyesírási alapelv (kiejtés elve, szóelemzés elve, hagyomány elve, egyszerűsítés elve) elválasztás, helyes kiejtés, nyelvi normáknak megfelelő mondatalkotás, határozóragok megfelelő használata

Témakör	Állandósult szókapcsolatok	Órakeret

Törzsanyag	Szólások Szóláshasonlatok Közmondások Szállóigék Köznyelvi metaforák	5
------------	--	---

Fejlesztési feladatok, ismeretek	Fogalmak
- A szókincsfejlesztése, a nyelvhelyességi szabályok alkalmazása - Az állandósult szókapcsolatok, szólások, közmondások értelmezése, szerkezetének, használati körének megfigyelése - A leggyakoribb mindennapi metaforák jelentésszerkezetének megfigyelése a beszélt és írott szövegekben – játékos gyakorlatokkal	állandósult szókapcsolat, szólás, szóláshasonlat, közmondás, szállóige, köznyelvi metaforák

Témakör	A nyelvi szintek: a beszédhang, a fonéma, a szóelemek, a szavak, az összetett szavak	Órakeret 20
Törzsanyag	Hangképzés, fonéma A magánhangzók csoportosítása Magánhangzótörvények: Hangrend Illeszkedés	

	Mássalhangzótörvények: Részleges hasonulások Írásban jelöletlen és jelölt teljes hasonulás, Összeolvadás Rövidülés Kiesés A szavak szerkezete: Egyszerű és összetett szavak Szótő és toldalékok A képző, a jel, a rag	
--	---	--

Fejlesztési feladatok, ismeretek	Fogalmak
- A nyelv szerkezeti egységeinek és azok funkcióinak megismerése - A nyelvi elemzőkészség fejlesztése - A beszédhangok képzésének megismerése, csoportosításának alapjai - A szavak szerkezetének felismerése - A főbb szóelemek és funkciójuk (képző, jel, rag) felismerése, elkülönítése - A szavak jelentésbeli és pragmatikai szerepének megfigyelése a kommunikációban - Az alapszófajok (ige, főnév, melléknév, számnév, névmás) felismerése - Nyelvi játékok, szójátékok, szóalkotás különféle módjainak	beszédhang, fonéma, magánhangzó, mássalhangzó, hangkapcsolódási szabályszerűségek, szó, szóelem, egyszerű szó, összetett szó toldalékok

megismerése, digitális programok használatával is	
--	--

Témakör	Hangalak és jelentés	Óraszám
Törzsanyag	Egyjelentésű szavak Többjelentésű szavak Azonos alakú szavak Rokon értelmű szavak Ellentétes jelentésű és hasonló alakú szavak Hangutánzó, hangulatfestő szavak	13

Fejlesztési feladatok, ismeretek	Fogalmak
- A hangalak és a jelentés kapcsolatának, illetve a jelentésmezőnek a felismerése - Az egyjelentésű, a többjelentésű, az azonos alakú, az ellentétes jelentésű szavak, a rokon értelmű szavak, a hasonló alakú szavak, a hangutánzó és a hangulatfestő szavak jelentése, felismerése - Gyakorlatszerzés a szavak jelentésviszonyainak sokféleségében	egyjelentésű, többjelentésű, hasonló alakú, ellentétes jelentésű, hangutánzó, hangulatfestő szavak, jelentésmező

Témakör	Szövegértés, szövegalkotás a gyakorlatban	Óraszám
----------------	--	----------------

Törzsanyag	Felelet, szóbeli beszámoló, vázlat A leírás Az elbeszélés A párbeszéd A levél (hagyományos, elektronikus)	7
------------	---	---

Fejlesztési feladatok, ismeretek	Fogalmak
- Szöveghű, értő szövegolvasás gyakorlása - Különféle megjelenésű és típusú szövegek megértése és alkotása - Reflektálás a szöveg tartalmára - Olvasási stratégiák alkalmazása - A szóbeli és írásbeli szövegalkotási készség fejlesztése - A kreatív írás gyakorlása - Digitális és/vagy nyomtatott szótárak használata - Szövegtípusok I. (feleletterv, felelet, szóbeli beszámoló, vázlat) jellemzőinek felismerése, alkalmazása - Szövegtípusok II. (elbeszélés, leírás, jellemzés, könyvismertetés, hagyományos levél, elektronikus levél: email) jellemzőinek felismerése, alkalmazása	elbeszélés, leírás, feleletterv, felelet, szóbeli beszámoló, vázlat, jellemzés, levél, elektronikus levél,

- Helyesírási és a szövegtípusoknak megfelelő alapvető szövegszerkesztési szabályok ismerete	
--	--

Témakör	Könyv- és könyvtárhasználat, kultúra helyszínei	Óraszám
Törzsanyag	A hagyományos és digitális könyv- és könyvtárhasználat Sajtótermékek jellemző jegyei	2

Fejlesztési feladatok, ismeretek	Fogalmak
- A könyvtárak típusaival és jellemzőivel való ismerkedés - Megadott szempontok alapján önálló gyűjtőmunka végzése a könyvtárban és digitális felületeken - Az információ-keresés- és gyűjtés alapvető technikáinak gyakorlása - Néhány sajtótermék szerkezetének, tartalmának áttekintése	könyvtár, katalógus, digitális adattárak, sajtó, folyóirat, rovat

Magyar irodalom

5. évfolyam

Témák	Új tananyag feldolgozása (óraszám)	Képességfejlesztés, differenciálás,összefoglalás, gyakorlás, ellenőrzés (óraszám)	Teljes óraszám	Kerettantervi órakeret
I. Bevezetés	0	1	1	0
II. Ismétlés	0	1	1	0
III. Család, otthon, nemzet	14	14	28	18
IV. Petőfi Sándor: <i>János vitéz</i>	11	4	15	14
V. Szülőföld, táj	5	3	8	8
VI. Molnár Ferenc: <i>A Pál utcai fiúk</i>	6	4	10	10
Választott regény	4	0	4	4
VIII. Ismétlés, rendszerzés, számonkérés	–	4	4	–
	40	32	72	54

Fejlesztési célok:

Az alapfokú képzés második szakaszában, az 5. évfolyamon, a nevelésnek-oktatásnak

többszörös feladata és célja van:

- cél, hogy a diákok megértsék a nemzet, a szűkebb közösség és az egyes ember kapcsolatát. Megismerjék kultúrájukat, annak gondolati, erkölcsi tartalmait, esztétikai értékeit. Ennek révén szellemileg és érzelmileg is kötődjenek ahhoz. Korosztályuknak megfelelően tudják értelmezni múltjukat, jelen környezetüket, önmagukat. A tanulókat fel kell készíteni arra, hogy ennek a kulturális hagyománynak értői és később formálói legyenek.
 - Elengedhetetlen, hogy ebben a képzési szakaszban a tanulók biztos szövegértésre tegyenek szert.
 - Őrizték meg kíváncsiságukat, nyitottságukat, s váljanak olvasó emberekké. Olyan olvasó emberekké.
 - Cél a gondolkodásra tanítás – a tanulók kíváncsiságának és alkotókedvének megtartásával.
 - A tantárgy tanításának kiemelt célja a tanulók műveltségi szintjének folyamatos növelése, melynek révén korosztályuknak, érettségüknek megfelelő ismeretekkel rendelkeznek, s ezeket az ismereteket rendszerben látják, értelmezni tudják azokat.
 - Kreativitásuk olyan szintű fejlesztése, hogy az általuk tanult műfajokban,
 - szövegtípusokban – a magyar nyelv és helyesírás szabályait tudatosan alkalmazva –
 - képesek legyenek rövid szövegeket alkotni. Fejlődjék szókincsük, kifejezőkészségük.
 - Az egyéni képességeikhez mérten tagolt, rendezett, áttekinthető írásképpel, egyértelmű
 - javításokkal alkossanak megfelelő tartalmú és szerkezetű, hagyományos és digitális
 - fogalmazásokat. Fejlődjék digitális kompetenciájuk.
 - Ismerjék a tananyag által előírt memoriterek, azokat értőn elő tudják adni.
 - Elérendő cél az önfejlesztés igényének kialakítása a tanulóknál. Az irodalmi művek sokfélesége biztosítja kíváncsiságuk felkeltését és megtartását, önmaguk megértésének lehetőségét.
 - Kiemelt feladat a tanulók segítése a tanulás tanulásában.
- Olvasóvá nevelés.
- Könyv- és könyvtárhasználat fejlesztése.
- Az irodalom tantárgy fejlesztési céljai jórészt összehangolhatók: az alaptantervben meghatározott hat fő fejlesztési területből (anyanyelvi kultúra, anyanyelvi ismeretek; irodalmi kultúra, irodalmi ismeretek szövegértés; szövegalkotás; olvasóvá nevelés;

mérlegelő gondolkodás, véleményalkotás) négy mindkét tantárgy keretében fejleszthető.

- Az irodalom tanítása nemcsak műveltségátadást, kompetenciafejlesztést jelent, hanem érzelmi nevelést is. A diákok személyes boldogulásának, együttműködési képességeinek, társadalmi beilleszkedésének, kulturált viselkedésének érzelmi fejlődésük az alapja.
- A tanulók irodalmi fogalomtárának folyamatos bővítésekor, figyelembe kell venni a korosztály általános kognitív, érzelmi, érdeklődési sajátosságait.
- Az irodalom más tantárgyakhoz, műveltségterületekhez is kötődik. A tantárgyi koncentráció kialakítása a tantárgyi struktúra egyik elve. Bizonyos irodalmi témakörök feldolgozásához ajánljuk a művek filmes vagy színházi adaptációjának beépítését az órai munkába vagy a házi feladatba.
- Az órakeret minimum 80%-át a törzsanyagra kell fordítani. Az órakeret 20%-át a szaktanár választása alapján a tananyagok mélyebb, sokszínűbb tanítására, ismételésre, gyakorlásra vagy a tanórán kívüli tudásszerzésre (múzeumlátogatás, színházi előadás megtekintése, előadó meghívása), kompetenciafejlesztésre, projekt munkák megalkotására lehet felhasználni. A választást segítő javaslatok a részletesen szabályozott kötelező törzsanyag mellett találhatóak.
- Az irodalom tantárgy kötelező törzsanyagában csak lezárt, biztosan értékelhető életművek szerepelnek. Ezen felül, a választható órakeret terhére a tanár szabadon beilleszthet kortárs alkotókat, műveket a tananyagba.

IRODALOM 5.

Témakör	Család, otthon, nemzet	Órakeret
Törzsanyag	Weöres Sándor: Ó, ha cinke volnék Petőfi Sándor: Egy estém otthon Füstbe ment terv Arany János: Családi kör	18

	Kányádi Sándor: Nagyanyó-kenyér Fehérlófia Az égig érő fa (magyar népmese) Arany János: Rege a csodaszarvasról Görög mítosz: Daidalosz és Ikarosz Bibliai történetek A világ teremtése Noé, Jézus születése, A betlehemi királyok	
--	---	--

Fejlesztési feladatok, ismeretek	Fogalmak
- A családi és baráti kapcsolatok sokféleségének megismerés irodalmi szövegek által - Különböző korokban keletkezett, különböző műfajú szövegek tematikus rokonságának, problémafelvetéseinek tanulmányozása - A korábban megismert műfajokhoz (pl. mese, monda) kapcsolódó elemzési szempontok alkalmazása hasonló témájú szövegekben - Személyes vélemény megfogalmazása a szövegekben felvetett	népmese, mese, mesealak, meseformálás, meseszám, kaland, motívum, monda, rege, mítosz, valamint a témakörhöz választott szövegek elemzéséhez kapcsolódó fogalmak: hagyomány, nemzeti kultúra, hazaszeretet, eredetmonda, dal, életkép, idill, lírai én, Biblia

problémákról, azok személyes élethelyzetéhez kapcsolása	
---	--

Témakör	Petőfi Sándor: János vitéz	Óraszám
Törzsanyag	Petőfi Sándor: János vitéz	14

Fejlesztési feladatok, ismeretek	Fogalmak
- A mű szövegének közös órai feldolgozása - A mű cselekményének megismerése, fő fordulópontjainak értelmezése - A költői szöveg részletének és más médiumbeli megjelenítésének (rajzfilm, színmű, illusztráció, stb.) összehasonlítása - A szöveg néhány részletében a poétikai eszközök felismerése, szerepük értelmezése: verselés, szóképek, alakzatok - Alapvető verstani és műfaji fogalmak megismerése, alkalmazása a mű bemutatásakor	verses epika, elbeszélő költemény; ütemhangsúlyos verselés, verssor; felező tizenkettes, páros rím; hasonlat, metafora, megszemélyesítés; párhuzam, ellentét, további alakzatok: felsorolás, felkiáltás, kérdés, ismétlés; dialógus, monológ, a jellemzés eszközei, leírás, epizód

Témakör	Szülőföld, táj	Óraszám
Törzsanyag	Petőfi Sándor: Szülőföldemen Petőfi Sándor: Az alföld Petőfi Sándor: Úti levelek (részlet) Nagy László: Balatonparton Weöres Sándor: Tájkép	9

Fejlesztési feladatok, ismeretek	Fogalmak
- A tájhoz, környezethez fűződő érzéseket, gondolatokat kifejező szövegek megértése, összehasonlítása - A táj- és környezetfestés eszközeiként szolgáló nyelvi formák megfigyelése lírai és prózai szövegekben - A nyelv változó természetének megfigyelése különböző példák alapján - A különböző korszakokban született szövegek nyelvi eltéréseinek összevetése - Az irodalmi szövegek keletkezéséhez, megértéséhez, tartalmához kapcsolódó földrajzi kérdések megbeszélése - A szövegek összevetése a keletkezésükhöz, megértésükhöz, tartalmukhoz kapcsolódó valós helyszínek különböző korokból származó képi ábrázolásaival - A szövegek vizuális értését erősítő ábrák, illusztrációk készítése különböző technikákkal - Kisebb projektmunkák, a szövegekhez kapcsolódó közös kutatási	hagyomány, napló, személyesség, tájleírás, téma, útleírás, kortárs

feladatok elvégzése	
---------------------	--

Témakör	Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk	Óraszám
Törzsanyag	Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk	10

Fejlesztési feladatok, ismeretek	Fogalmak
- Otthoni olvasás és közös órai szövegfeldolgozás: nagyobb szövegegység áttekintő megértése és egyes szövegrészek részletes megfigyelése - A cselekményben megjelenő élethelyzetek, erkölcsi konfliktusok azonosítása, véleményalkotás - A cselekmény főbb fordulópontjainak felismerése - Egyes szereplők jellemzése - Főbb helyszínek, térbeli viszonyok azonosítása - A cselekmény és térszerkezet vizuális megjelenítése analóg vagy digitális médiumban	Az epikai mű szerkezete: előkészítés, cselekmény, fordulat, bonyodalom, tetőpont, megoldás, végkifejlet, helyszín, főszereplő, mellékszereplő, regény, ifjúsági regény, karakter, személyiség, közönség

Témakör	Egy szabadon választott magyar mese- vagy ifjúsági regény elemzése	Óraszám
Törzsanyag	Móra Ferenc: Csilicsali Csalavári Csalavér Szabó Magda: Tündér Lala Fekete István: A koppányi aga testamentuma	4

	Fekete István: Bogáncs (Egy kiválasztása kötelező)	
--	---	--

Fejlesztési feladatok, ismeretek	Fogalmak
- Otthoni olvasás és közös órai szövegfeldolgozás: nagyobb szövegegység áttekintő megértése, és egyes szövegrészek részletes megfigyelése - A cselekményben megjelenő élethelyzetek, erkölcsi konfliktusok azonosítása, véleményalkotás - A cselekmény főbb fordulópontjainak felismerése - Egyes szereplők jellemzése - Főbb helyszínek, térbeli viszonyok azonosítása - A cselekmény és térszerkezet vizuális megjelenítése analóg vagy digitális médiumban	

Kötelező olvasmányok:

Petőfi Sándor: János vitéz

Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk

Választható magyar ifjúsági vagy meseregény

Memoritek:

Weöres Sándor: Ó, ha cinke volnék

Petőfi Sándor: János vitéz (részletek)

Arany János: Rege a csodaszarvasról (részlet)

Arany János: Családi kör (részlet)